

บทคัดย่อ

การสำรวจและเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลป่าชุมชนในป่าชุมชนตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ดำเนินการตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - กันยายน 2550 โดยคัดเลือกชุมชนบ้านฝาย หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นหมู่บ้านป่าชุมชนต้นแบบ มีการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม 3 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ การศึกษาชุมชน การศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ และการศึกษาการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้วิธีสืบค้นข้อมูล การสอบถามโดยตรง การประชุมระดมความคิด การใช้แบบสอบถาม การวางแผนสัมภาษณ์ และการเดินสำรวจทั่วพื้นที่ พบว่าชุมชนบ้านฝายเริ่มก่อตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 2475 ครั้งนั้นมีประชาชนอพยพขึ้นมาทำกินประมาณ 17ครัวเรือน สภาพป่าขณะนั้นเป็นป่าดงดิบ มีต้นไม้ขนาดใหญ่มากมาย และมีสัตว์ป่านานาชนิด จนเมื่อ พ.ศ.2514 เริ่มมีการทำไม้ออกจากพื้นที่ พ.ศ. 2516-2523 เกิดการสู้รบจากความขัดแย้งทางความคิดของการเมืองการปกครอง มีการทำไม้หนักขึ้น และมีถนนหนทางเข้าสู่พื้นที่ ต้นไม้ขนาดใหญ่หมดไปตั้งแต่บัดนั้น ปัจจุบันชุมชนบ้านฝาย มี 75 ครัวเรือน มีประชากร 258 คน โดยช่วงวัยทำงานอายุระหว่าง 18-49 ปี มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.33 ของประชากรทั้งหมด ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ โดยมีผู้อ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 67.44 ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างร้อยละ 22.87 มีรายได้เฉลี่ย 8,000 บาทต่อปี ร้อยละ 20 มีเงินออม ทรัพยากรป่าไม้ในป่าชุมชนทุ่งสมอ เป็นป่าสนเขา มี 2 ชั้นเรือนยอดโดยชั้นบนเป็นไม้สนสองใบ สูงถึง 36 เมตร ชั้นล่างสูง 2-15 เมตร ไม้เด่นคือสนสองใบ รองลงมาได้แก่ ก่อปก, เหียง แข็งกวาง ลูกไม้ที่เด่นคือ แข็ง รองลงมาได้แก่ ก่อปก, เหมือดโลด กล้าไม้ที่เด่นคือ ดีวชน รองลงมาได้แก่ ผักปลาบ, สนสองใบ, เม่าสร้อย

ประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชุมชนทั้งเข้ามาเก็บหาของป่าเพื่อเป็นอาหารและไม้ฟืน โดยเข้ามาเก็บพืชอาหาร 24 ชนิด เช่น กระจี้ว, กระจ้อ, ก่อเต็ย, ซ่า เป็นต้น ระยะเวลาที่เข้ามาเก็บในฤดูฝนช่วงเดือน มิถุนายน-กันยายน และเก็บเห็ดจำนวน 6 ชนิด เช่น เห็ดหน้าแดง, เห็ดถ่านไฟ, เห็ดหน้าอ่อน เป็นต้น โดยเข้ามาเก็บเห็ดในช่วงเดือนพฤษภาคม และเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ส่วนใหญ่จะเก็บหาของป่าเพื่อใช้เป็นอาหารในครัวเรือนและนำไปขาย ส่วนไม้ฟืนเข้ามาเก็บหาไปใช้ประโยชน์ทั้งปี โดยคนที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจน

ในการบริหารจัดการป่าชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน มีกิจกรรมประชาสัมพันธ์ การบำรุงดูแลรักษาป่า การปลูกไม้และไม้กินได้ และมีกฎระเบียบในการเข้าไปใช้ประโยชน์ทรัพยากรในป่าชุมชน โดยปัญหาที่พบในป่าชุมชนได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่ง และมีไฟป่าเข้าเป็นประจำทุกปี ปัจจุบันชุมชนมีความเข้าใจในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมากขึ้น มีความร่วมมือในการที่จะทำให้ป่าชุมชนตำบลทุ่งสมอสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยั่งยืน